

ТОМИЦА Т. МОЈАШЕВИЋ*
Основна школа „Филип Филиповић”, Београд

ИДЕОЛОГИЈА КАО САВРЕМЕНИ МИТ У ЋОСИЋЕВИМ РОМАНИМА *ВРЕМЕ ВЛАСТИ I* и *II*

У овом раду бавићемо се начином на који комунистичка идеологија, као облик нове религије, обликује свијест јунака у романима *Време власти I* и *II*, као и начинима на који се они огледају кроз дату идеолошку призму. Посебну пажњу обратићемо на начин на који се поменута идеологија формира, само наизглед одбацујући стара вјеровања, религијски систем и догму, а заправо се претварајући у нову религију и промовишући нове идеолошке симболе који би требало да добију статус најузвишенијих религијских вриједности (врховно божанство – КПЈ/Тито, ритуали – параде, штафете итд.).

Кључне речи: Добрица Ћосић, *Време власти*, идеологија и роман, јунак и антијунак, мит.

Говорити о односу идеологије и књижевности, само по себи намеће узимање у обзир књижевног дјела Добрице Ћосића, које је у досадашњим проучавањима и тумачењима постало предмет сталног спора око намјере самог писца да на овај или онај начин искористи идеолошки импулс, који је очигледан готово у свим његовим дјелима, те је поменути однос постао белег теоријско-критичког *pro et contra*. Идеологија као систем идеја, вјеровања и схватања, који се приказују и намећу другима као интерес већине, у књижевности има исто значење и функцију као и у стварности, а то је овладавање цјелокупним духовним и материјалним сверама човјекове свијести. Она настаје упоредо с настанком саме културе и развија се упоредо с развојем те културе. Као њен пратилац, идеологија има великог удјела у развоју човјекове мисли, формирању његових представа о свијету и животу, традицији и умјетности уопште. Одговори на питање њеног присуства у савременој књижевности и умјетности остају непотпуни. Један од одговора који би сигурно имао исти недостатак, тицао би се тежње за идеолошком мотивацијом и ма-

* tomica.mojasevic@yahoo.com

нипулацијом самог наратива, односно идеологизације самог начина мишљења аутора.

Свој однос према идеологији, који читалац доводи у везу са стварним пишевим идеолошким и политичким битисањем, писац ће искористити да афирмише своју позицију објективног посматрача, који реално сагледава суштину комунистичке револуције као епохалног чиниоца мијењања стварности. Описујући идеологију која га је опчинила у младости, он је у својим романима суочава са стварношћу желећи да види шта је узрок тог трагичног несклада између њих. Пишчев однос према идеологији постао је предмет пишевог умјетничког промишљања стварности; како се тај однос постепено мијењао, та тема је постала привлачнија и писцу и читаоцу. Интересовање за било каквом врстом пишевог наратива о томе је расло, па је писац на темељу тог интересовања и своје жеље да у новим околностима настави своју раније започету причу о историји Србије, експериментишући с другачијом књижевном формом (интегрални роман), која је у ранијим романима само наговјештена, промијенио ток своје историјске приче, за коју не знамо како би изгледала и да ли би уопште била написана да се тај, по свему судећи, срећан разлаз није догодио. Идеологија је тако постављена у средиште интересовања и писца и читаоца. Остварено сагласје резултирало је занимљивом, оригиналном причом која у себи сједињује суштину идеолошке мисли бољшевичког вјерника и трагични патос отпадника.

Комплексност и универзалност основне Ђосићеве преокупације – промишљања о мјесту човјека у свијету који је захваћен идеологијом, те његовом мјесту у одређеним друштвено-политичким околностима, о односу појединца и догме, принципа на којима почива свијет и човјек у њему нужно призива у свијест и својеврсне архетипске и митске образце, незаобилазне када год је ријеч о суштинским егзистенцијалним и есхатолошким питањима, јер митови представљају основне праформе човјековог доживљаја и спознаје свијета око себе.

Појам мита, митизације и митског мишљења, према мишљењу Леха Мруза (1976: 90), интегрална су и иманентна својства људске психе. Елијаде (1998: 8) одређује мит као причу о светом догађају, свету причу о настанку неке стварности – универзума или неког његовог дијела, док се за Ролана Барта мит своди на мистификацију и прикривање истине (Барт 2013).

Истина и илузија, које се у митовима не разазнају сасвим јасно као ни у књижевности, неће добити другачије релације, јер се и књижевност, као и мит, игра истинама и лажима о историјским догађајима сводећи истину историје на претпоставку истинитости. Дакле, истина и илузија у митовима, односно стварност и фикција у књижевним дјелима само су дискурси који полажу право да буду истинити.

Сви митови посредују извјесне вриједности које заједница треба да усвоји, развија и шири, у том смислу је митски начин мишљења, који барата имагинарним, у основи већине друштвених идеологија.

Првобитна повезаност мита и књижевности подразумијева да се одређене структуре књижевног дјела указују или препознају као митске, односно да се у њима уочава барем дјелић митолошког схватања, мишљења и спознаје свијета.

Да би истакао димензије могућег идеолошког посредовања у књижевном тексту, Ћосић се послужио једном митолошким паралелом о нововјековном, савременом Прометеју, који са митолошких висина Олимпа силази у септичку јаму, у коју га сурвава идеологија против које се окренуо баш као и прави, митолошки јунак Прометеј, који је због бриге о човјеку искусио најстрашније муке. Прометејевим спуштањем у септичку јаму, писац гаси и његову и своју идеолошку буктињу звану вјера у човјека.

Зар ту није најочитије представљена идеологизација мита, односно његово осавремењавање? Но, то није усамљен случај. Поред Прометеја, на голооточко мучилиште закорачио је још један митолошки јунак – Сизиф, који у промијењеним околностима бива још суровије кажњен.

Приказујући стварност као необичан вид митолошке представе у свом роману, писац настоји да до ње дође упућујући на њене момените изобличења под дејством идеолошке догме. Дакле, приказани модел стварности, ма колико био идеолошки посредован, открива деформацију друштвене реалности, која је дата у другачијој, неочекиваној свјетлости. Елементи мита који допиру до саме представе стварности вишеструко умножавају слику деформације појавног изгледа дате стварности. Истичући сличност својих јунака са јунацима из грчке митологије, Ћосић нам дочарава суровост друштвене стварности нагрисане идеологијом. Осавремењавајући трагичне митове о Прометеју и Сизифу, митолошким грешницима, писац показује јачину идеолошке етике која сурово кажњава појединца, проглашавајући покорвање за основну врлину.

Питање односа мита и идеологије веома је сложено и у његовом одгонетању можда треба кренути од самог чина револуције, који је основно полазиште Ћосићевих последњих романа.

Мијењање стварности и ослобађање појединца и свијета од класно историјског отуђења који су основни постулати револуције само су изговор за њен настанак.

Револуција је у свијести југословенских народа требало да буде готово митско примордијално вријеме, у коме је свјетлост побједила таму, а из хаоса је настао нови свијет и нови поредак. „Наша власт је ограничила људско зло, и покренула народне снаге да земљу сељака

преобразе у земљу индустрије и градова. Та градитељска и стваралачка енергија наше власти, то је била историјска новина нашег доба на српској земљи” (Ћосић 2007б: 8).

Револуција је изњедрила и нови систем вриједности, ново божанство, нови систем вјеровања и ритуала, нове хероје.

Дајући слику своје идеологије која је вршила најснажнији утицај на друштвена и политичка збивања у периоду после Другог светског рата, Ћосић у први план ставља концепт револуције као универзалан модел еманципације. Поткопавањем тог концепта, идеологија је изгубила смисао и претворила се у политику, односно у начин оправдања политичког поретка или репресије.

Мит и митско мишљење, само по себи, као и религија, истичу добробит заједнице, идеје правде и истине усвојене ради ње. Лех Мруз истиче да све док буде постојала потреба за љубављу, добром, правдом, идејом, дјеловањем, влашћу, амбицијом, постојаће претпоставке митског мишљења. Митско мишљење је мишљење идејом, то је тежња, начин изјашњавања, могућност проналажења самог себе, односно подлијегање миту, и настојање (тежња) да се он учини реалним, али истовремено и тежња ка приближавању идеалном узору (Мруз 1976: 92).

Међутим, шта се дешава када се основни принципи мита изневјере? С обзиром на то да мит барата имагинарним и узима у обзир имагинарне структуре свијести, подобан је за манипулацију.

Условљен и обиљежен догађајима у којима је настао, мит се понекад јавља и као нека врста показатеља идеолошких стремљења, као одраз једног другачијег система вриједности који је створен у другачијим околностима од оних у којима су стварани велики митови.

Довољно је проучити како се стварала легенда о Титу као великом вођи и спаситељу, за вријеме његовог живота, али и послје његове смрти, на основу слике коју су о њему градили његови савременици – писци, сликари, историчари, идеолошки саборци... Створени систем вриједности шириће даље обимна књижевноумјетничка, педагошка, политичка и научна литература. Наравно, у свему томе предњачиће медији, који су постали најзначајнији посредник у ширењу оваквих представа. Посматрајући даље овакве митове које једно друштво гради о свом вођи, јасно уочавамо и постојање ауторитарних образаца, који истичу начело забране њиховог скрнављења.

Инкорпорирани у свијет књижевног дјела, митолошки обрасци функционишу као посебне категорије, откривајући нам која то прича стоји иза мита и коју нам поруку тај мит шаље и представљају *идолоу несвесне сфере модерног човека* (Кук 1986: 14).

Мит о спаситељу у Ћосићевим последњим романима бива нагризен сумњом у легитимитет самог спаситеља, вође, настављача тради-

ције, у његове добре намјере, јер је онај који разара мит (писац) престао да се препознаје у створеном идеолошком систему у којем се до једног одређеног тренутка препознавао. Промјена пишчеве перспективе посматрања на своју идеологију мотивисана је његовим додиром са оностраним, фиктивним свијетом свог дјела. Тај додир два свијета, остварен пишчевим сиједањем у фотељу свог књижевног јунака, представља се као пресудан детаљ за даљи ток приповиједања локализацијом тренутка кад је сам наратор престао слиједити идеолошке и окренуо се књижевним токовима.

У даљем разматрању односа мита и идеологије у Ћосићевим романима, намеће се једно веома битно питање – шта се дешава са идеологијом оног тренутка кад се њени тумачи свјесно одрекну основних, најчешће почетних принципа саме идеологије? Комунизам, као и већина савремених политичких митова и идеологија, изневјерава основне постулате руководећи се супротним принципима – власт и моћ политичких центара су циљ новонастале идеологије.

У томе је суштина приче о идеологији у Ћосићевим романима. Овдје је, дакле, ријеч о дезидеологизацији, појму који су немарксистичке естетике преузеле из марксизма. Освојивши институцију власти, идеологија је престала да постоји, суочавајући се са немогућношћу остварења својих првобитних револуционарних идеала. Почетак борбе против такозване уравниловке представља прво начело нове, травестиране идеологије, чија суштина бива замаскирана, односно идеолошки посредована.

Борба против партизанске уравниловке постаје први задатак нове власти. Једнакост, ријеч која је јасно детерминисала комунистичку идеологију за вријеме рата, прва се нашла на удару њених вођа, који су за себе тражили исти повлашћен статус какав су уживали представници збаченог режима.

Чим смо доручковали, ми, чланови Комитета, позвани смо на састанак у салон на спрату, да се договоримо о наредним задацима. Секретар је строго захтевао раскид са дотадашњом партизанском фамилијарношћу и налагао успостављање хијерархије у дужностима и дисциплину: треба да се зна шта је ко међу нама. Ми стварамо нову власт и нову државу и у њима морају да постоје ред и поредак. Власт без ауторитета није револуционарна власт. Обрачун са партизанском уравниловком један је од наших најпречих задатака. Брзо смо међусобно расподелили спаваће собе и канцеларије, одлучили да организујемо посебну кухињу за Комитет и да одвојимо курире и пратиоце; ми, чланови Комитета, одедоваћемо у трпезарији, курири и пратиоци у кухињи (Ћосић 2007а: 12).

Нова власт готово да се није ни конституисала, а већ се одриче идеја које су кумовале њеном доласку. Догађа се раскид са револуцијом и нагли прелазак на буржујски начин схватања сталешких односа.

Истина бољшевичке идеологије све више се огледала у лажима њених појавних феномена. Говорећи о комунизму и његовој идеологији, Коста Николић јасно истиче како је комунизам одбацивао идеју религије и божанства, али се убрзо и сам претворио у религију, која није била базирана на мистичном, метафизичком и непостојећем, већ на жељи за моћи његових вођа. Протјеривање религије из јавног живота довело је до тога да комунизам у споју са борбеним атеизмом од себе направи нови религијски култ, с врховним божанством Титом и КПЈ/СКЈ, пратећим ритуалима – првомајске параде, слетови, штафете, и сакралним мјестима као што су сале партијских конгреса, попришта разних битака, Титов гроб, Кућа цвећа итд. (Николић 2017: 160).

Ритуал ходочашћа, који је присутан и у хришћанској и у исламској религији, у комунистичкој идеологији присутан је као вид свечаности организоване у част рођендана идеолошког вође и називао се Дан младости. Свечаност која прати овај празник подразумијевала је и организовање штафете, која је, након обиласка његовог завичаја и њеног путовања кроз читаву земљу, предавана вођи у присуству великог броја обожавалица – вјерника.

Један од кључних догађаја за наратора романа *Време власти II* одиграва се управо за вријеме трајања ове свечаности. Ријеч је о *Кобном смеху*, који представља прекретницу у јунаковом животу и повод да се окрене сагледавању сопствене улоге у догађајима који су се одиграли.

Комунистичка идеологија наметнута је колективу као нова религија која је понудила другачије виђење смисла човјековог постојања стварајући нову умјетност и културу, идејно ангажовану, отргнуту од традиције. Да би идеологија потпуно освојила човјеков духовни и материјални простор, требало је уништити владајућу хришћанску религију и створити нову, која се темељи на марксистичкој доктрини, која негира постојање вечног, односно божанског. Афирмисањем атеистичког погледа на свијет, идеологија настоји да сруши постојећи религијски систем, односно његову суштину, истовремено задржавајући форму.

Настојање да се новој идеологији по сваку цијену обезбиједи статус религије свједочи о тежњама њених идеолога да јој обезбиједи трајност, а она се не може постићи без њеног теолошког утемељења.

Нова идеологија је тако добила обрису религије без обзира на то што званично није имала врховног бога, светитеље, цркве и сл.

Позиција, коју у готово свим монотеистичким религијама заузима врховно божанство, намијењена је новом савременом вођи (Тито и КПЈ/

СКЈ), који има атрибуте новог врховног божанства. Ту се прије свега мисли на његов култ, који се гради и чије се присуство опажа кроз свечаности које су организоване у његову част, обиљежавање значајних датума везаних за његов живот, кроз организацију низа помена у част добијених битака које су водиле његове присталице и слично. Идеолошки вођа има све атрибуте старозавјетног божанства, које се не процјењује само по стварном друштвено-политичком статусу. Његов легитимитет утврђује се кроз постојање инстанце божанске милости, односно казне. Његова ријеч има карактер заповијести, док следбеништво његовим идејама поприма облике идолопоклонства својственог паганској религији. Пред његовом божанском природом свака индивидуална воља појединца бива неутралисана. Степен јунаковог вјерништа бива сразмјеран степену његовог следбеништва вођи. Тако у роману *Време власти II* успон Душана Катића градацијски прати степен његовог беспоговорног следбеништва.

Нова религија се учвршћује и помоћу ритуала (првомајске параде, слетови, штафете итд.), који имају функцију ширења и учвршћивања вођиног култа у колективу.

Постојање такозваних сакралних мјеста такође свједочи о преузимању образаца из једне религије и њихово преношење у другу. Сакрална мјеста у комунистичкој идеологији су попримљена разних битака на којима су подигнути споменици, сале у којима су одржавани важни састанци, касније и вођин гроб, такозвана Кућа цвећа итд.

Такође, нова идеологија/религија имала је и своје хероје, неустрашиве борце за добробит заједнице, са којима се она поистовјећивала.

Као што многе религије имају своје вјернике и светитеље, имају и грешнике, отпаднике, односно јеретике. Исте категорије јунака срећемо и у два последња Ћосићева романа, а још очигледније у романима обједињеним у трилогији *Време зла*. Сами наслови ових романа (*Грешник*, *Ошвадник*, *Верник*), који се директно односе на поменуте идеолошке категорије јунака, свједоче о важности коју им је Ћосић придао замишљајући овај тип јунака као носиоце замашне романескне фабуле. Дакле, судбине ових јунака директно су повезане са њиховим идеолошким одређењем.

У овој трилогији писац нам намеће другачије схватање ова три идеолошка ступња.

Вјерник није на највећем ступњу јер је одбио да прихвати истину руководећи се партијском логиком. Одбијајући да се суочи са истином која би нашкодила његовој вјери, он свјесно пристаје на лаж коју треба ширити, али и бранити од грешника и отпадника.

Сама идеја постаје мамац на који се појединац олако хвата, принуђен да јој се касније прилагоди, прихватајући наметнуту нову реал-

ност која не нуди алтернативу беспоговорној послушности и обезличавању сопствене личности. Није ли у томе пораз саме идеологије, која је од вјерника направила отпадника, док је грешник, неком чудном логиком, постао вјерник?

Грешник је онај који почиње да сумња и размишља, односно онај који престаје да дјела, док је отпадник у ствари грешник који не само да је одбио да се повинује већ је наставио да дјела, али на штету раније вјере.

Квалификација јунаковог отпадништва у директној је вези са идеолошким одређењем у коме се стварни статус јунака узима као рефлектован божанском санкцијом. Подређивање вољи божанства за јунаке у Ћосићевим романима представља егзистенцијални чин. Судбина Ћосићевог јунака Ивана Катића одређена је односом према идеологији, којој је у почетку припадао, да би је се касније одрекао, односно да би је касније порекао. Иван Катић је прошао сва три идеолошка ступња – од вјерника до грешника и отпадника – прије него што је толстојевском смрћу окончао свој живот. Судбина овог јунака свједочи да у посредовању идеолошког етичког кодекса с наглашеном казном за отпадништво од идеолошке догме, књижевни јунак попут Ивана Катића, који је заснован на индивидуалном принципу, мора бити трагичан, односно мора имати трагичан крај.

Ћосићеви јунаци су жртве идеолошке концепције по којој је кључни модел понашања у ствари модел ограничења уско повезан са принципом слободе која је могућа једино прихватањем наметнутих забрана. Непристајање на такав однос називано је отпадништвом, које појединца претвара у јеретика. Дакле, суштина јунаковог погледа на свијет укључује читав низ идеолошких норми, према којима се јунак мора одредити на два начина: или ће их слиједити, или ће их одбацити. У том избору „између два царства” лежи суштина јунакове трагичности.

Ћосићев јунак испашта због заблуда у које га је увукла идеологија, коју је он, у свом фанатичном вјерском заносу, поистовјетио са религијом. Утемељена на нереалним очекивањима и лажним надама, идеолошка свијест вјерника перципира стварност као успутну станицу ка остварењу срећне будућности. Том идеолошком елану подређене су све снаге и енергија појединца и комунистичког колектива.

Идеологија одређује јунаков став према сопственим дужностима истицањем ауторитативне инстанце казне. Идеолошки кодекс полази од става да се тачно зна шта је за вјерника добро и чега се мора придржавати.

Слика стварности коју Ћосић даје у свом последњем роману је помјерена, изобличена, под јаким утицајем идеолошког момента као призме кроз коју се огледа сама предметна реалност.

Свјесно прихватајући своју идеологију као нову религију, чије је све ступњеве прошао, од вјерника до грешника и отпадника, писац настоји да покаже да њена суштина, како истиче М. Радуловић, није у њеном маскираном лицу, већ у наличју, није у њеној произвољно пројектованој есхатологији, него у оном несхватљивом процесу у којем се вредности и циљеви које је нова вера прихватила первертирају, остварују са наличја, као антиживот и антисмисао (Радуловић 1998: 64). Стављајући знак питања над смислом сопствене идеологије, судбином човјека и свијета захваћеног идеологијом, Ћосић истиче сумњу у могућност човјековог опстанка у свијету који је сам изградио.

У роману *Време власти I и II* приказано је претварање једне идеологије у тоталитарни систем који појединца не схвата као хуманитет, индивидуу, већ као припадника класе, односно припадајуће биће. Дакле, на тлу овакве идеолошке концепције немогуће је заснивање универзалне идеје о човјеку, јер идеологија большевизма одбацује такву идеју стављајући појединца у калуп своје догме.

Створени идеолошки модел, описан у овим романима, последица је репресивне друштвене ситуације која своја очекивања темељи на колективизацији свијести.

Идеологија у овим романима представља призму кроз коју се огледају Ћосићеви јунаци, који су носиоци те идеолошке свијести. Они живе и дјелују у одређеним друштвеним околностима, у одређеним историјским условима представљајући огледало пред лицем стварности у коме она може сагледати сопствене недостатке и изобличења. Они су условљени идеологијом коју исповиједају, одређени односом према њој не само духовно већ и егзистенцијално. Око јунака се шири сфера јавног и социјалног бића, као и свијест о сопственом односу према друштвеној стварности и идејама актуелним за дати историјски тренутак. Ћосићеви јунаци перципирају актуелни историјски тренутак, односно постојећу стварност, вреднујући је са становишта идеолошког сазнања. Тако је период Информбироа, иако испривовиједан из различитих перспектива, перспективе логораша и перспективе човјека власти, представљен као последица идеолошког неспоразума.

Идеологија се укоријенила у јунаковим вредносним судовима и његовом схватању морала. У таквој ситуацији, она врши најдубљи утицај на јунаково свеукупно сагледавање стварности и сложених друштвено-политичких односа у њој.

Идеологија одређује јунаков став према сопственим дужностима истицањем ауторитативне инстанце казне. Идеолошки кодекс полази од става да се тачно зна шта је за вјерника добро и чега се мора придржавати. Идеолошки тумачи представљају недодирљиве ауторитете и свака

њихова изговорена ријеч има атрибут догме. На подлози такве идеолошке догме, индивидуалитет је могућ једино кроз побуну којој је казна једини могући одговор.

Идеолошка етика, присутна у овим романима, посматра човјека као несамостално, неспособно биће коме треба наметати обрасце понашања и недвосмислено му указивати на последице евентуалног колебања или неприхватања наметнутих норми. Дакле, ауторитет је основна одлика идеолошке етике, а казна је њено једино мјерило.

Иван Катић оптужује идеологију са становишта жртве која није прихватила идеолошку догму као коначну истину и због тога је пострадала, док Душан Катић, човјек власти, своју идеологију негира са становишта човјекове исконске потребе за потчињавањем, односно подјармљивањем других. Добрица Ћосић, као јунак романа и наратор једног дијела наратива, представљањем својих дилема о исправности идеолошког пута и свог сљедбеништва идеологији, оптужује је за бруталност, нечовјечност, издају револуционарних идеала. Из тог вишегласја различитих истина израња слика епохе дата у маниру постмодернистичког романијера који *проблематизује цјелокупну представу о историјском знању* (Хачион 1996: 159). Дакле, нема коначне истине о прошлости. Умјесто тога, у овим романима постоји поглед на прошлост, који је поново актуелизује, проблематизује, претпоставља, отварајући је тако према садашњости, која никада није била имуна на причу о њој.

Ћосићеви романи, умјетнички по свом изразу, начину на који проналазе пут ка читаоцу и трајању, често су карактерисани као идеолошки, аутобиографски, политички... Писац је често био оптуживан да је мистификовао реалне историјске догађаје, стварајући мит. Питање уплива идеологије у литерарни амбијент Ћосићевих дјела остаје и даље отворено. Представљањем другачије стварности, стварности која обухвата идеолошка и политичка питања, сагледане из перспективе самог писца и његових јунака наратора, Ћосић је у својим потоњим дјелима настојао да сруши мит и скине идеолошку завјесу са свијета који је до недавно био само дириговани привид.

Сумирајући резултате владавине комунистичке идеологије, Ћосић се ослонио на сопствено животно и политичко искуство, мијешајући га са елементима књижевноумјетничког. Транспонујући ту грађу у умјетничку форму, дао је увјерљиву слику своје епохе, историјске климе која је владала у њој, али и увјерљив доживљај људске егзистенције у конкретном историјском времену. У својим романима писац је приказао начин на који се идеологија претворила у политику, односно власт и на тај начин изгубила пређашњу привлачност. Суочавајући је са стварношћу, писац настоји да сагледа токове којим су отицали последњи остаци чи-

сте идеологије у тренутку када се она претворила у власт. Рат око власти постепено је прерастао у рат за одржавање на власти, а остварење идеала који су били покретачи револуције постало је само празна ријеч, фраза, односно изговор за све погрешне одлуке. Контрареволуција, термин који се на неколико мјеста употребљава у роману, стручан је назив за деформацију идеологије која се у име власти одрекла своје суштине, односно идеје о слободи. Својој идеологији, као вјери која је усмјерена ка спасењу обесправљених и сиромашних, као њиховој јединој нади, писац није имао шта да замјери, али јесте начину на који се она остваривала и суровом систему у који се коначно претворила.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Барт, Ролан. *Митологије*. Лозница: Карпос, 2013. Шт.
Елијаде, Мирча. *Мити и збиља*. Београд: Плато, 1998. Шт.
Кук, Алберт. *Мити и језик*. Београд: Рад, 1986. Шт.
Мруз, Лех. *Мити и митско мишљење*. Београд: Култура, 1976. Шт.
Николић, Коста. *Једна изјубљена историја*. Београд: Службени гласник, 2017. Шт.
Радуловић, Милан. *Роман Добрице Ћосића*. Београд: Народна књига, Алфа, Институт за књижевност и уметност, 1998. Шт.
Ћосић, Добрица. *Време власти I*. Београд: Просвета, 2007а. Шт.
Ћосић, Добрица. *Време власти II*. Београд: Просвета, 2007б. Шт.
Хачион, Линда. *Поетика постмодернизма*. Нови Сад: Светови, 1996. Шт.

Tomica T. Mojašević

IDEOLOGY AS A MODERN MYTH IN ĆOSIĆ'S NOVELS *VREME VLASTI I, II*

Summary

In this paper the author dealt with the way in which the communist ideology, as a form of a new religion, shapes the heroes' consciousness in Ćosić's novels *Vreme vlasti I, II* and the ways they are reflected through a given ideological prism as well.

Ćosić's heroes are victims of the ideological conception according to which the key model of behavior is, in fact, a model of restrictions closely linked to the principle of freedom which is only possible by accepting the imposed limitations.

Presenting reality as an unusual form of mythological performance in his novels, the writer endeavors to come to it by referring to the moments of its distortion under the influence of an ideological dogma.

Communist ideology only seems to reject old beliefs, the religious system and dogma. In fact, it turns itself into a new religion and promotes new ideological symbols that should get the status of the highest religious values. The existence of so-called sacred places also testifies about taking forms from one religion and their transfer to another one.

Having conquered the institution of power, this ideology ceased to exist, facing the impossibility of achieving its original revolutionary ideals, and finally turning itself into politics, i.e. in a method of justifying political order or repression.